

KÜRESEL KAMUSAL BİR MAL OLAN ÇEVRENİN KORUNMASINDA KARBON VERGİSİ VE ETKİNLİĞİ

Birgül ALICI

Sakarya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Esentepe Kampüsü/Sakarya
birgulalici@hotmail.com

Habib YILDIZ

Doç. Dr.,
Sakarya Üniversitesi
İ.İ.B.F. Maliye Bölümü, Esentepe Kampüsü/Sakarya
hyildiz@sakarya.edu.tr

Özet

Bu çalışmada, karbon vergisinin etkinliği araştırılmıştır. Araştırma sonucunda karbon vergisinin gerek statik, gerekse dinamik açıdan etkili bir piyasa temelli araç olduğu, devlete ek gelir sağladığı, ancak işletmeler için ek bir maliyet unsuru oluşturduğu, çevrenin korunmasında ise elde edilen vergi gelirlerinin alternatif enerji üretimi için kullanılmadığı ve gerekli olan küresel çaplı politikaların uygulanmadığı bulgularına erişilmiştir. Bu doğrultuda ekonomik açıdan olumlu etkileri olan karbon vergisinin çevrenin korunmasında yeterince etkin kullanılmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Küresel Kamusal Mal, Çevre, Karbon Vergisi*

Alan Tanımı: Kamu Maliyesi (Ekonomi)

CARBON TAX AND ITS EFFECTIVENESS ON PROTECTION OF THE ENVIRONMENT WHICH IS A GLOBAL PUBLIC GOOD

Abstract

Effectiveness of carbon tax has been investigated in this study. As a result, accessed to findings about carbon tax. From dynamic and static aspects it is an effective market based tool, it provides additional income to government, but it brings additional cost to businesses, it is not used to produce alternative energy for protection of environment and required global policies is not implemented. In this context, it is concluded that carbon tax has economic impacts, but it is not used effectively to protect environment.

Keywords: *Global Public Good, Environment, Carbon Tax*

JEL Classification: H23, H87, Q52

1. GİRİŞ

Geçtiğimiz son otuz yılda küresel kamusal mal kapsamında çevre bilinci ve çevrenin tüm kamuya ait olduğu düşüncesinin yaygınlaşmasıyla beraber, küresel bazda çevre ile ilgili bir takım uluslararası önlemlerin alındığı görülmektedir. Bu önlemlerden en revaçta olanı, karbon gazının emisyonu ve doğaya salınımı ile ilgili yasal düzenlemeleri de içeren “karbon vergisi” dir. Karbon vergisi, doğaya salınan karbon gazı üzerinden alınan ve bir anlamda işletmelerin ya da üretim tesislerinin doğaya verdikleri zararı telafi etmeyi amaçlayan bir vergi türüdür. Esasen bu vergi, işletmelerin kullandıkları enerji kaynaklarını yenilemeleri ve doğaya daha az zararlı enerji türlerine geçmelerini planlayan bir amaçla ortaya çıkmıştır. Örneğin doğalgaza göre daha ucuz olan kömür, doğa için daha zararlı olsa da, daha ucuz olması işletmelerin kömür kullanmalarına neden olmaktadır. Oysa karbon vergisi sayesinde, aradaki fiyat farkının vergi ile dengelenmesi ve bu sayede daha az sera gazı salınımının sağlanması amaçlanmıştır.

Karbon vergisi amacı gereği gerek çevre açısından, gerekse küresel kamusal mal bilincini aşılması açısından büyük önem arz etmektedir. Ancak literatürde karbon vergisinin tarihinin çok uzun yıllar öncesine dayanmaması sebebiyle, etkinliğiyle ilgili yeterli ve kapsamlı çalışma mevcut değildir. Bu nedenle bu çalışmada, karbon vergisinin etkinliğinin araştırılması amaçlanmıştır. Karbon vergisinin tarihi süreç içerisinde ele alınmış biçimi, bu ele alınış biçiminin küresel kamusal mal bilinci ile ilişkisi ve küresel bazda çevrenin korunmasında karbon vergisinin etkinliği bu araştırmanın konusudur. Araştırmada küresel kamusal mal kavramı bağlamında çevre ve çevrenin korunmasında karbon vergisi değerlendirilerek, bu verginin kendisinden beklenen amaçlara hizmet edip etmediği tartışılmıştır. Çalışmada temel olarak karbon gazının ekonomik açıdan olumlu etkileri olsa da, çevre açısından olumsuz etkilerinin olduğu ve etkinliğinin yeterli olmadığı hipotezi kurulmuştur. Bu kapsamda her iki görüşe neden olan çalışmalarla sınırlanan araştırmada, ilk olarak küresel kamusal mal olarak çevrenin korunması adı altında çevre ve çevrenin korunmasında büyük öneme sahip olduğu düşünülen karbon vergisi ele alınmıştır. Daha sonra karbon vergisinin çevrenin korunmasında ve ekonomik açıdan etkin olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmış ve sonuç bölümünde ise çalışmanın genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

2. KÜRESEL KAMUSAL MAL OLARAK ÇEVRENİN KORUNMASI

Küresel kamusal mallara ilişkin pek çok tanım söz konusu olmakla birlikte, bu tanımlardan özellikle UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) tarafından 1999 yılında yayımlanan bir çalışmada yapılan tanımlama önemli bir yere

sahiptir. Çalışmada verilen tanıma göre, bir mal veya hizmetin küresel kamusal mal niteliğine sahip olabilmesi için başlıca iki niteliğe sahip olması gerekmektedir. Birincisi, bu malların tüketiminde rekabet ve faydadan dışlama söz konusu olmamalıdır. Bu özellik, geleneksel kamusal malların da temel özelliğidir. İkinci niteliği, bu malların faydalarının birden fazla ülkeyi, sosyo-ekonomik grupları ve nesilleri kapsamasıdır. Bu iki özelliğe tam olarak sahip olan mallara, küresel tam kamusal mallar denilmektedir (Kaul vd., 1999).

Küresel kamusal mallar ile küreselleşme arasındaki ilişkinin diğer bir göstergesi de bu malların yayılma alanıyla ilgilidir. Nitekim literatürde küresel kamusal malların tanımlanmasında küresel kamusal malların faydasının yayılma alanı ön plana çıkarılmıştır. Söz konusu mallar, yayılma alanları itibarıyla yerel, ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde olabilmektedir. Aslında küresel kamusal mallarda yayılan, çoğu zaman fayda yerine zararlar olabilmektedir. Bu durum literatürde “küresel kamusal zararlar” olarak adlandırılmaktadır. Salgın hastalıklar, asit yağmurları, küresel ısınma, uluslararası terörizm, çölleşme, finansal istikrarsızlıklar, kötüleşen işgücü standartları gibi bazı olumsuz durumlar, küresel kamusal zararların sınırlar ötesine yayılmasına örnek olarak verilebilir (Yalçın, 2009). Bu nedenle küresel kamusal mallar, sınırların ötesinde bir yere sahip olduklarından, uluslararası çapta değerlendirilmektedir.

Çevrenin küresel kamusal mal olarak değerlendirilmesi ve korunması konusundaki çalışmalar çok eski tarihlere dayanmazken, bu çalışmaların daha çok iklim değişiklikleri ve küresel ısınma sonrasında hız kazandığı görülmektedir. Küresel iklim sisteminin korunması çabalarına ilişkin ilk ciddi adım atıldığı Birinci Dünya İklim Konferansı’nda, konunun önemi ilk defa dünya ülkelerinin dikkatine sunulmuş olup konferansta, fosil yakıtların enerji kaynağı olarak kullanılmasının ve ormansızlaşmanın devam etmesi halinde, atmosferdeki CO₂ birikiminin büyük ölçüde artabileceği ve bu artışın sonucunda da iklimde önemli ve uzun süreli değişikliklerin olabileceği belirtilmiştir. Konu ile ilgili çalışmalar arttıkça bilim adamlarının da katıldığı, dünyada çok az görülen bilimsel bir uzlaşma ortamı oluşmuştur (Yamanoğlu, 2006). Günümüzde ise durumun ciddiyetini daha büyük çapta gören pek çok uluslararası kuruluş bu konuya eğilmekte olup, küresel bazda çevrenin korunması ve çevrenin bir küresel kamusal mal olarak görülmesi hususuna öncü çalışmalarıyla hizmet vermektedir.

2.1. Küresel Kamusal Mal Olarak Çevre

Küresel kamusal bir mal olarak çevrenin ön plana çıkması, yukarıda da ifade edildiği gibi iklim değişikliklerinin fark edilir boyutlara ulaşmasının ardından

gerçekleşmiştir. Son yüzyıl içinde dünya sıcaklığının 0.6 °C artış gösterdiği, 1990 yılının son 150 yılın en sıcak yılı olduğu, kutuplardaki buzulların erimeye başladığı ve buna bağlı olarak deniz seviyesinin 0.1-0.2 metre yükseldiği göz önüne alındığında, dünyayı çok ciddi bir çevresel tehlikenin tehdit ettiği görülmektedir (Karakaya ve Özçağ, 2004). Dünya genelinde sıcaklığın bu derece küçük bir artışı dahi çok ciddi küresel felaketlere neden olabileceği gibi, zararın da küresel boyutta olacağı düşünüldüğünde, bu konuda ciddi bir takım önlemlerin alınması gerekliliği de açıkça ortaya çıkmaktadır.

1992 yılında Rio de Janeiro da gerçekleştirilen iklim kongresinde iklim değişikliğinin ve bunun nedeni olarak karbon yayılımının önemine dikkat çekilmiş, sanayileşmiş ülkelerin sera gazı yayım oranlarının 2000 yılında 1990 yılı düzeyinde tutulması temel bir hedef olarak benimsenmiştir. Öte yandan bu karara rağmen takip eden yıllarda iklim sorunu göz ardı edilerek, sera gazlarının en önemlisi durumundaki karbondioksit yayımlarının dünya ülkelerinin çoğunda önemli oranlarda arttığı gözlenmiştir. Berlin İklim Değişimi Çerçeve Anlaşması için 120'yi aşkın ülkenin toplandığı 1995 yılında yapılan ölçümlerde, atmosferdeki karbondioksit yoğunluğunun son 150.000 yıldır görülen tüm düzeylerin üzerinde bir oran olan milyonda 360 ppm'e ulaştığı belirlenmiş ve bu sonuçla birlikte özellikle 1980 yılı sonrasında yaşanan yüzyılın en sıcak döneminin nedeni de açıklığa kavuşma imkânına sahip olmuştur (Kovancılar, 2001). Bu bilimsel bulgudan sonra, uluslararası çapta karbon emisyonu konusuna dikkatin çekildiği ve bu emisyon konusunun vergi konusu olarak ele alınmasının temellerinin oluşturulduğu görülmektedir.

İklim değişikliği ve karbon emisyonu konusunda günümüzde bilinen anlaşmalardan en yaygın olanı Kyoto Protokolü'dür. Kyoto Protokolü olarak küresel kamuoyunda bilinen III. Taraflar Konferansı (COP3), 1997'de Japonya'nın Kyoto şehrinde düzenlenmiştir. Konferansta detaylı bir şekilde iklim değişikliğine yol açan sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik yükümlülükler ve uygulanabilecek mekanizmalar belirtilmiştir. Türkiye'de protokolün, 5/2/2009 tarihli ve 5836 sayılı Kanun'la onaylanması uygun bulunmuş, söz konusu kanun 7/5/2009 tarih ve 2009/14979 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla onaylanarak, 13 Mayıs 2009 tarih ve 27227 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmasının ardından yürürlüğe girmiştir. Kyoto Protokolü'nün uluslar arası alanda geçerlilik kazanması için önkoşul, global anlamda sera gazı emisyonunun yüzde 55'ine tekabül eden ve en az 55 ülkenin bu yükümlülük altına girmesini gerektiren bir sürece tabi olmasıdır. Bu nedenle dünyanın en büyük sera gazı salınımını gerçekleştiren ABD'nin Kyoto Protokolü'nü imzalamaması ve

2001 yılında anlaşmadan çekilmesiyle birlikte protokolde Rusya'dan kaynaklanan gaz oranının 1990 yılı düzeyi seviyesine çekilmesi öngörülmüştür. Çünkü Rusya'nın bu protokoldeki oranı dünya ortalamasının yüzde 17'si olup, daha önce yüzde 44,2'lik bir orana ulaşmıştır. Daha sonra Rusya'nın protokol gereklerine uymasıyla yüzde 55'lik oran tutturulmuştur (Kılıç, 2012). Küresel olarak çevrenin bir kamu malı şeklinde düşünülmesinin ve karbon vergisinin temellendirilmesinde, dünyadaki soğuk savaşın iki tarafı olan ABD ve Rusya'nın aralarındaki çekişmenin etkili olduğu da tüm dünya kamuoyunda hâkim olan bir konudur. Öte yandan ABD, çevre ile ilgili bu karara ekonomik nedenlerle taraf olmamıştır.

2.2. Çevre Korunmasında Karbon Vergisi

Yukarıda da değinildiği gibi küresel ısınmanın çevresel bir sorun olarak ortaya çıkışı, insan faaliyetlerinin iklim sistemi üzerindeki etkilerine ilişkin ilk kanıtların bulunmasıyla olmuştur. Yapılan bilimsel araştırmalar, iklim-atmosfer modelleri, enerji kullanım senaryoları, sera gazı projeksiyonları vb. çalışmaların sonucunda, atmosferde insan kaynaklı sera etkisinin arttığını göstermiştir. Dünyanın çeşitli bölgelerinde ciddi sonuçları olan felaketlerin yaşanması da kamuoyunun dikkatini küresel ısınmaya çekmiştir. Günümüzde iklim değişikliği, en büyük küresel çevre sorunu olarak nitelendirilmekte ve gelecek kuşakların yaşam olanakları üzerinde en büyük baskı unsuru olarak görülmektedir (Yamanoğlu, 2006). Uzmanlar da özellikle son yıllarda yaşanan aşırı sıcak, soğuk gibi farklı iklimsel değişikliklerin en önemli nedenlerinden biri olarak karbon salınımına dikkat çekmektedir.

Geçmişten günümüze kadar meydana gelen karbondioksit emisyonundaki artış neticesindeki iklim değişikliğine bağlı olarak ortaya çıkan aşırı hava olayları sonucu meydana gelen aşırı yağış ve kasırgalar, meydana geldikleri bölgelerde tamiri güç zararlara yol açarken, ekonomik açıdan da büyük bir yük oluşturmaktadır. 1990 ile 2000 yılları arasında hava ilişkili olaylar nedeniyle sadece Amerika'nın ekonomik emisyon vergileri, salınan sera gazı emisyonu birimi başına ödenen vergilerdir. Ancak, emisyon miktarının doğrudan ölçülmesi çok zor olduğundan uygulamada bu tür vergiler üç ana kategori altında salınırlar (Vural, 2012): Yandığında salınan karbon emisyonu miktarı ile orantılı olmak üzere her bir fosil yakıt başına alınan karbon vergileri, havaya salınan her bir tonluk CO₂ emisyonu için belirlenen CO₂ vergisi ve belirli bir enerji birimi başına salınan enerjidir.

İlk emisyon vergisi uygulaması karbon vergisi ile 1990 yılında Finlandiya'da kullanılmıştır. Daha sonra Norveç'in 1991 yılında yürürlüğe koyduğu karbon

vergi sayesinde ülkedeki enerji santrallerinden çıkan karbon emisyonları yüzde 21 oranında azalmıştır (Kulu, 2001:50). Uygulama alanı her geçen gün artan çevre vergilerinin asıl amacı çevreye zararlı olabilecek çeşitli faaliyetlerden vergileme yoluyla vazgeçilmesini sağlamaktır (Yıldız, 2005). Karbon vergileri, günümüzde, bazı Avrupa Ülkeleri'nde (İsveç, Norveç, Hollanda, Danimarka, Finlandiya ve İtalya) ulusal düzeyde uygulansa da küresel karbon vergisi hâlihazırda bugün bir öneriden ibarettir. Çok düşük (1 cent'ten daha az) bir tahsil masrafına sahip olan bu vergilerden elde edilecek gelir potansiyeli ise oldukça yüksektir. Birleşmiş Milletler tarafından yapılan bir çalışma, bir ton karbon başına alınacak 21 \$'lık küresel bir verginin, yılda 125 milyar \$ gelir getirebileceğini ortaya koymaktadır (BM, 2001). Öte yandan bu vergiler, işletmeler açısından maddi kayba neden olacağından, araçlarda karbon emisyonunun azaltılması (OECD, 2010) gibi pek çok projenin de ön plana çıktığı görülmektedir. Buna ilave olarak, uluslararası ticareti engellememesi açısından bu vergilerin oranlarına ilişkin çalışmalar da yapılmaktadır (UNCTAD, 1995).

2.3. Karbon Vergisinin Etkinliği

Karbon vergisinin etkinliği ile ilgili olumlu ve olumsuz yaklaşımlar vardır. Olumlu yaklaşımlar daha çok konuyu ekonomi açısından ele alırken, olumsuz yaklaşımlar çevreyi ön plana çıkarmaktadır. Olumlu yaklaşımlarıyla öne çıkan Kovancılar'a (2001) göre, çevresel bir problemin kontrolüne yönelik, kabul görmüş diğer yaklaşım ve araçlar ile karşılaştırıldığında karbon vergisi gibi piyasa temelli araçlar, uygulanmaları ve oluşturulmaları daha zor olmasına rağmen temelde birçok üstünlüğü taşımaları bakımından hedeflenen ekolojik amacı asgari maliyetle başarmak gibi bir avantaja sahiptir. Bu, genelde statik etkinlik olarak bilinmektedir. Ayrıca, karbon vergisi aracıyla daha iyi ve yeni teknik ve teknolojilerin geliştirilmesi konusunda güçlü bir teşvik de sağlanabilmektedir ki, bu da dinamik etkinlik olarak ifade edilmektedir. Dolayısıyla bu bağlamda bakıldığında karbon vergisi, gerek statik, gerekse dinamik açıdan etkili bir piyasa temelli araç olarak görülebilir.

Karbon vergisi, çevre kirliliğine karbon emisyonu yayarak katkıda bulunan herhangi bir iktisadi kurumun, çevreye vermiş olduğu bu zarar dolayısıyla, ortaya çıkarmış olduğu emisyon miktarı başına vergiye tabi tutulmasını öngören bir vergidir. Bu doğrultuda etkili bir karbon emisyonu kontrolünün gerçekleştirilebilmesi için, söz konusu verginin her bir fosil yakıtın içerdiği karbon miktarıyla orantılı olması gerekmektedir. Yani bu verginin değerinin belirlenmesinde temel kıstas, emisyon hacmi olmalıdır. Örneğin, kömür

doğalgaza nazaran daha fazla miktarda karbon emisyonu ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda, kömür üzerine konacak bir karbon vergisi miktarının doğalgaza göre daha yüksek olması gerekmektedir (Akkaya, 2000).

Karbon vergisi, devlet için bir gelir kaynağıdır. Bunun yanında karbon vergisi, işletmelere de ekstra bir maliyet unsuru olmaktadır (Yıldız, 2006). Karbon vergisinin getirilmesi, firmaların yüksek enerji etkinliğinin elde edilmesi ya da daha az karbon içeren yakıtların kullanılması gibi faaliyetler sonucu emisyon azaltım maliyetlerinin artması ve çıktı başına kalan emisyonları üzerinden vergi ödeyeceği anlamına gelmektedir (Karakaya ve Özçağ, 2003). Dolayısıyla piyasa açısından değerlendirildiğinde karbon vergisi, işletmeler için ekstra bir maliyet gerektiren ve işletme faaliyetlerinde ekstra donanım, gider gibi kalemlere neden olan bir etkinliğe sahiptir. Diğer yandan yönetimler için ise vergi, ya da bir gelir kalemi olarak görülebilir. Karbon vergisine bu genel ekonomik çerçeveden bakıldığında etkili bir piyasa aracı olarak görüldüğünü söylemek mümkündür. Birim başına vergi oranının yayılması çok düşük olsa da, salınan karbonun miktarı ile orantılı olarak bu verginin gerek işletme açısından, gerekse devlet açısından önemli etkilerinin olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Bu etki devlet için olumlu olurken, işletmeler için olumsuzdur.

Diğer yandan karbon vergisi temelde küresel kamusal bir malın, çevrenin korunmasını amaçladığı için, yukarıda değinilen bu etkinliklerin küresel boyutunun göz ardı edildiği görülmektedir. Zira devlet ya da işletme kavramı küresellikten uzak olarak liberal bir politikanın sonucudur. Dolayısıyla küresel kamusal bir mal olan çevre açısından değerlendirildiğinde karbon vergisinin aslında çok etkin olmadığı görülmektedir. Hotunoğlu ve Tekeli'nin (2007) karbon vergisinin etkinliği çalışmasında elde ettikleri veriler bunun en güzel örneğidir.

Hotunoğlu ve Tekeli'ye (2007) göre, ekonomik olarak güçlü yapıda olan karbon vergisini uygulayan ülkelerde çevre vergileri sadece fiyatların artmasına yol açarken, emisyon hacminde bir değişimin meydana gelmediği gözlemlenmektedir. Bu bağlamda karbon vergisinin fiyatlar üzerindeki etkisinin de incelenmesi gerekliliği doğmaktadır. Çevresel amaca yönelik olarak sunulması ancak daha sonra bu amaçtan uzaklaşan politikalarla hareket edilmesi, küresel çaplı karbondioksit emisyonundaki artış probleminin çözüme kavuşturulmasını zor bir hale getirmektedir. Çünkü küresel boyuttaki bir sorun ancak küresel çaptaki politikalarla çözülebilir. Dolayısıyla çevre kirliliğinin önlenmesi konusunda vergilerin yanı sıra farklı politika araçlarının da uygulamaya konması gerekmektedir. Dolayısıyla karbon vergisinin uygulanması başlı başına sorunu

çözmekte yeterli olarak görülmemekte, hatta beraberinde farklı bir vergi alanı yaratması nedeniyle olumsuz etkilere sahip olan bir vergi türü olarak da değerlendirilebilmektedir. Burada altının çizilmesi gereken en önemli noktalardan birisi de vergilendirmek sureti ile karbon salınımının yasallaştırılmasıdır. Hâlbuki karbon vergisinin olmadığı durumda firmaların denetlenmesinin daha sık olması ve bu salınımın ciddi yasal bir çerçeveye dayandırılması gerekmektedir.

Karbon vergisinin etkinliğini gösteren bir diğer konu da, elde edilen vergilerin ne derece küresel kamusal mal olarak karbon salınımının, ya da diğer bir ifade ile çevrenin korunmasının sağlanmasına harcanmıştır. Temel amacın çevrenin korunması ve küresel kamusal bir mal olarak çevre bilincinin artırılması olduğu durumda, bu vergilerden elde edilen gelirlerin küresel bir değerinin olması ve bu gazın salınımının uluslararası boyutlarda Ar-Ge çalışmalarına yönelik olarak harcanması gerekmektedir. Diğer bir ifade ile bu vergilerin, zorunlu olarak kullanılan karbon salınımı yapan yakıtlara alternatif enerji üretmede yapılacak çalışmalarda harcanması yerinde bir uygulama olarak düşünülebilir. Böylelikle hem çevrenin kirlenmesi kontrol altına alınacak hem de kalitesi artmış olacaktır (Yıldız, 2006). Ancak günümüzde bu türlü bir uygulamanın hala mevcut olmadığı görülmektedir.

3. SONUÇ

Sonuç olarak, çevre küresel kamusal bir mal olarak literatürde ele alınırken, bu konuda toplumların bilinçlerinin arttığı ve ülkelerin giderek bu konuya daha fazla eğildiği görülmektedir. Her ne kadar sanayi devriminin ardından sanayileşme ve endüstrileşme sürecinin sonlarında fark edilmiş olsa da karbon vergisi, küresel kamusal bir mal olarak giderek kapsamı artan çevre konusunda oldukça etkili bir piyasa aracıdır. Diğer yandan karbon vergilerinin etkinliği ile ilgili olarak birtakım eleştiriler de getirilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre; ekonomi açısından olumlu etkileri olan karbon vergisinin, çevreyi koruma açısından olumsuz etkilerinin olduğu görülmüştür. Öncelikle karbon vergilerinin –bedeli ne olursa olsun- özünde çevreye yeterli küresel kamusal mal değerinin verilmediği görülmektedir. Çünkü karbon gazı kullanımının çevreye verdiği zararları ortaya koyarken, karbon salınımına vergi konulması, bir anlamda kapitalist bir sistemin çevreyi bir anlamda pazarlaması anlamına da gelmektedir. Bu anlamda vergisini ödeyen, karbon gazı salınımı yapan işlemlere devam edebilecektir. Bu noktada, verginin değil, gereksinimlerin ve zorunlulukların ön planda tutulması gerekmektedir. Çünkü sadece vergi ile alınacak bir önlem, çevre konusunda yeterli çözümlerin alınmasına engel teşkil

edecektir. Bunun yanında vergilendirmenin türü de önem arz etmektedir. Mevcut durumda karbon vergisi, her ne kadar miktarının artırılması suretiyle etkinliğini arttırmayı amaçlasa da, konuya sadece mali boyutta yaklaşımı nedeni ile istenen etkinliği sağlayamamaktadır.

Karbon gazının etkinliğini belirleyen unsurlardan bir diğeri, bu vergilerin çıkış amaçları ile uyumluluğudur. Nitekim daha çok karbon salınımı yapan ancak daha ucuz olan yakıtlar ile, daha pahalı ancak daha az salınımı olan enerji kaynakları arasındaki fiyat farkının dengelenmesine yönelik amaca henüz ulaşılabilmiş değildir. Bunda en önemli etken, verginin miktarının düşük olmasıdır. Bu vergi düşüşü çeşitli siyasi kaygılar gibi yaklaşımlar nedeni ile düşük tutulmuştur. Oysaki burada amaç vergi toplamaktan ya da bedel ödetmekten ziyade, daha az salınımına neden olan enerji kaynaklarının kullanımını teşvik etmektir.

Karbon vergisinin etkinliğini etkileyen bir diğer husus ve tenkite açık bir diğer nokta ise yeterli katılımın sağlanamaması ve vergilendirmenin adil olmamasından ileri gelmektedir. Mevcut durumda her ne kadar rehabilite çalışmaları karbon salınımını azaltmayı amaçlasa da, pek çok ülkenin bu konuda gerekli hassasiyeti göstermediği de açıktır.

KAYNAKÇA

Akkaya Ş. “*An Instrument of Limiting Carbon Emissions : Carbon Tax*”, İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No:23-24, Ekim 2000-Mart 2001.

BM General Assembly. “*Preparatory Committees for the International Conference on Financing for Development*”, Technical Note No:3, Existing Proposals for Innovative Source of Finance 20, New York: United Nations, 2001.

Dolu, Ö. Kyoto Protokolü Esneklik Mekanizmaları ve Kurumsal Kapasite Gelişimi, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Aydın, 2005.

Hotunoğlu, H. ve Tekeli, R. “*Karbon Vergisinin Ekonomik Analizi ve Etkileri: Karbon Vergisinin Emisyon Azaltıcı Etkisi Var mı?*”, Sosyoekonomi, 2007-2, 070206, Temmuz-Aralık, ss.107-126.

Karakaya, E. Ve Özçağ, M. (2004) *Sürdürülebilir Kalkınma Ve İklim Değişikliği: Uygulanabilecek İktisadi Araçların Analizi*, <http://www.econturk.org/Turkiyeekonomisi/manas.pdf> [İndirme Tarihi: 10.03.2012]

Kaul, I.Grunberg, I. ve Marc A. S. Defining Global Public Goods”, Global Public Goods: International Cooperation In The 21st Century (der. Inge Kaul, Isabelle Grunberg, Marc A. Stern): Oxford University Press, Oxford, 1999, ss.2-19.

Kulu, M. B. “Çevre Vergileri ve Gelişmiş Ülkelerdeki Uygulamaları I”, Vergi Dünyası, Sayı:234, Şubat, 2001.

Kovancılar, B. “Küresel Isınma Sorununun Çözümünde Karbon Vergisi ve Etkinliği”, Yönetim ve Ekonomi, Cilt:8 Sayı:2, 2001.

OECD. Reducing Carbon Emissions from Transport Projects, Evaluation Study, Reference Number: EKB: REG 2010-16 Evaluation Knowledge Brief, July, 2010.

UNCTAD. Controlling carbon dioxide emissions the tradeable permit system United Nations, Geneva, UNCTAD/GID/11, 1995.

Vural, İ. Y. (2012). *İklim Değişikliği ile Mücadelede Karbon Vergisi*, <http://www.canaktan.org/ekoloji-cevre/karbon/tanim.htm>, [İndirme Tarihi : 12.03.2012]

Yalçın, A. Z. Küresel ve Bölgesel Kamusal Malların Küresel Yoksulluğu Önlemedeki Rolü, Basılmamış Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Manisa, 2009.

Yamanoğlu, G. Ç. Türkiye'de Küresel Isınmaya Yol Açan Sera Gazı Emisyonlarındaki Artış İle Mücadelede İktisadi Araçların Rolü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü:Ankara, 2006.

Yıldız, H. “Kirliliğin Önlenmesinde Çevre Vergilerinin Rolü”, İktisat, İşletme Finans Dergisi, Sayı: 245, ss. 103-122, Ağustos, 2006.

Yıldız, H. , Küreselleşmenin Vergileme Üzerine Etkileri ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme: Ankara, Seçkin Yayınevi, 2005.